

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У КАНАДІ: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

Пріоритетним завданням української системи освіти є забезпечення належного рівня професійної підготовки фахівців різних галузей знань і визначення тих факторів, які сприятимуть формуванню їх конкурентоспроможності на вітчизняному та світовому ринках праці. Тому нині не є випадковим, що увагу дослідників зосереджено на використанні прогресивного досвіду та теоретико-практичних надбань, здобутих як в Україні, так і за її межами. В останнє десятиліття вивчення та викладання іноземних мов зазнало суттєвих змін у багатьох європейських країнах відповідно до нових вимог, рекомендацій та стандартів мовної політики Ради Європи [див. 4; 7]. Сучасні тенденції розвитку європейського та світового співтовариства, регламентація іноземної мови як носія загальнолюдської культури, розширення міжнародної та міжкультурної взаємодії, посилення культуротворчої та когнітивно-комунікативної функцій мов, переорієнтування іншомовної освіти на формування суб'єкта міжкультурної комунікації та оволодіння культурою через мову — обумовлюють потребу оновлення методології іншомовної освіти, визначення її пріоритетів. Рухаючись у напрямку до мультикультурного суспільства, ознакою якого є стабільність і «проспериті» (процвітання), Єврокомісія пропонує переглянути стратегії мовної освіти, конкретизувати термінологічний апарат, що визначає взаємодію між мовами, й надалі заохочувати втілення ідеї «mother tongue plus two», що, зокрема, має знайти відображення в системі підготовки вчителів іноземних мов [9, с. 4].

Канада є однією з країн, що має високорозвинену систему вищої освіти, акцентує велику увагу на іншомовній підготовці педагогічних кадрів. Цьому сприяє розгалужена система різнопрофесійних університетів та коледжів у країні, її висококваліфікований професорсько-викладацький склад, теоретично вмотивована й практично реалізована система навчання [1, с. 9]. Ураховуючи не лише офіційно двомовний, а й багатокультурний характер суспільного устрою Канади з більш ніж двомастами етнічних груп і близько 13 % національних меншин, не дивно, що викладання іншої мови є вельми розвиненою галуззю. Відповідно, в Канаді існує розмаїття методик, лінгвістичних програм і підходів щодо вивчення мов, що свідчить про відображення в освіті різноманітності національного складу країни. Упродовж останніх 30 років досвід Канади викладання іноземних мов визнається прогресивним у світі. Багато країн вибудовують систему мовної підготовки (програмовий зміст, система оцінювання, інноваційні методики) за канадською мовною моделлю. Вивчення особливостей іншомовної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у вищих навчальних закладах Канади та екстраполяція канадського освітнього досвіду в площину національної вищої освіти, на нашу думку, позитивно позначиться на розвитку системи іншомовної підготовки українських освітян, сприятиме вибору оптимальної методики навчання іноземних мов, що дозволить сформувати стійкі комунікативні навички та вміння, озброїти студентів — майбутніх педагогів знаннями, необхідними для того, щоб керувати процесом іншомовного спілкування у майбутній професійній діяльності. Актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю пошуку ефективних моделей підготовки фахівців, здатних швидко адаптуватися до мінливих потреб сучасного суспільства, самостійно працювати над удосконаленням своєї професійної компетентності, навчатися впродовж життя, як того вимагає час.

Аналіз основних досліджень з означеної теми дає можливість констатувати, що науковцями накопичений значний досвід вивчення теорії і практики підготовки педагогічних кадрів у Канаді. Так, Т. Лучкіна, досліджує особливості системи сприяння професійному становленню учителів-початківців у Канаді [2]; характеристиці процесу підготовки учителя початкової школи в Канаді в умовах дедалі зростаючого мовного, культурного та релігійного розмаїття присвячено ґрунтовну наукову роботу групи дослідників Торонтського університету [3]; порівняльний аналіз сучасних тенденцій розвитку освіти в Канаді, Фінляндії та Кореї пропонує німецький дослідник К. Фюллер [6]. Проте проблема іншомовної підготовки канадських освітян у світлі інноваційних суспільних перетворень ще не знайшла належного висвітлення у вітчизняних наукових працях, тоді як реалії теперішнього життя вимагають якісних зрушень у системі вищої педагогічної освіти в Україні шляхом імплементації позитивного досвіду прогресивних країн.

Метою нашої статті є визначити особливості іншомовної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов, що диктуються освітньою традицією Канади та світовими інноваційними тенденціями.

Говорячи про освітні традиції, слід наголосити на тому, що історично Канада є полікультурною країною. Мовна дуальність, яка забезпечується офіційними французькою та англійською мовами, й національно-культурне розмаїття, що виникло впродовж багатьох десятиліть імміграції, наразі визначає контекст мовної підготовки вчителів іноземних мов у багатьох вищих навчальних закладах Канади. Задля збереження мовного розмаїття у школах поширені програми навчання рідної мови в співтовариствах з достатнім відсотком корінних народів (Альберта, Саскачеван, Манітоба та Новий Брансвік) або на територіях проживання специфічних культурних груп. У Канаді особливу роль у реалізації ідей мультикультурної освіти виконують класи спадщини для іммігрантів, які надають можливість долучитися до культури і мови історичної батьківщини (HLP — Heritage Language Program). Тому в підготовку педагогів таких класів закладено ідеї, що дозволяють усвідомлювати й цінувати той культурний і лінгвістичний багаж, з яким учні приходять до школи.

Зокрема, в Торонтському університеті запроваджено освітню програму Concurrent Teacher Education Program (СТЕР), яка передбачає підготовку майбутніх учителів іноземних мов упродовж 5 років навчання. Серед навчальних дисциплін обов'язковими є мова, література, мовознавство, культура країни, мова якої вивчається, методика навчання іноземної мови, предмети за вибором та ін. [8, с. 220]. Саме в межах цієї програми запроваджено новітню технологію мовного портфолію, хоч як опціональну, та все ж настійно рекомендовану для майбутніх учителів французької та інших мов як ефективний рефлексивний інструмент, що дозволяє здійснювати самооцінювання, планувати свою мовну освіту та проектувати професійне зростання. Така технологія є надзвичайно ефективною у формуванні автономії в навчанні, інноваційної особистості студента, розвитку вміння конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, ставити перед собою завдання й поетапно розв'язувати їх, створювати мотивацію власної навчальної діяльності [8, с. 221].

Висока якість та ефективність фахової підготовки вчителів у Канаді зумовлюється історичними традиціями національної системи вищої освіти, фундаментальною матеріально-технічною базою вишів, рівнем фахової компетентності викладацького складу, науково обґрунтованою системою професійного відбору абітурієнтів, диференціацією навчального процесу, співпрацею викладачів і студентів під час навчання, практики та науково-дослідної роботи [5].

На початку ХХІ ст. пріоритетні напрямки розвитку канадської вищої педагогічної освіти визначаються необхідністю відповідати викликам часу і глобалізаційним тенденціям у світі, що актуалізує такі освітні стратегії: реформування системи освіти на основі ідеї «людиноцентризму»; модернізація структури, змісту й організації освіти на

засадах компетентнісного та діяльнісного підходів; забезпечення доступності та неперервності освіти; індивідуалізація процесу навчання шляхом використання активних методів викладання, залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності, використання новітніх технологій як ефективного засобу навчання; орієнтація педагогічних цілей на самореалізацію студента, розвиток його творчих здібностей; висока професіоналізація процесу фахової підготовки майбутніх учителів тощо [5; 6; 8; 11].

Розвиток суспільства XXI ст. відзначається впровадженням інновацій у різних сферах економіки, культури, освіти, що сприяє розвитку модерної ініціативи як-от навчання впродовж життя, тобто включення кожної людини у безперервний процес здобуття знань і вдосконалення професійної компетентності, самореалізації та самоосвіти, вихід на індивідуальне самостійне навчання. Ознакою часу є також активне використання новітніх комп'ютерних та телекомунікаційних технологій і розвиток такої системи навчання, як дистанційна [6; 11, с. 6]. У сфері дистанційного навчання Канада впевнено тримає світове лідерство щодо рівня і темпів упровадження такої форми освіти [11, с. 7].

Організація неперервної освіти в Канаді зумовлюються низкою особливостей: територіальним розподілом населення, етнічним складом, державним устроєм. Контекст розвитку політики неперервної освіти в Канаді характеризується багатим досвідом використання як неофіційних джерел навчання — громадського радіо, бібліотек, навчання в родинному колі, на робочому місці, у громаді, як і всіх можливих форм офіційного навчання — від дошкільної до програм післядипломної освіти; значним розвитком інноваційних освітніх технологій, дистанційної освіти, лідерством країни у використанні телекомунікацій, потребою створення нової інтелектуальної продукції, матеріальним заохоченням розумової праці тощо. Тобто в новому столітті однією з найістотніших ознак канадської освіти є здатність задовольняти потреби сучасного покоління шляхом створення відкритої та гнучкої системи надання освітніх послуг, доступних у будь-якому місці і в будь-який час [11, с. 3].

Варто зазначити, що методика викладання іноземних мов у канадських ВНЗ теж зазнає істотних змін, набуваючи дедалі більшої комунікативної спрямованості, індивідуалізації. У межах комунікативного підходу завданням педагогічного вишу є підготовка фахівця, компетентного не лише в плані мови, а й здатного глибоко розуміти культуру країни, мову якої викладатиме. Зміст навчальних програм підготовки викладачів іноземних мов передбачає розвиток у студентів іншомовної комунікативної компетентності, невід'ємним компонентом якої є соціокультурні знання та вміння, а навчальний процес ґрунтується на принципах мовленнєвої спрямованості (комунікативності), індивідуалізації, автентичності, інтерактивності, активного використання фонових знань студентів, контекстуальної обумовленості (ситуативності). Зокрема програмою підготовки викладача іноземної мови у Канадському коледжі освіти (неприбуткова освітня установа, яка готує вчителів англійської, французької, іспанської та ін. мов) передбачено надання необхідних теоретичних знань і практичних умінь, необхідних учителю іноземних мов для здійснення професійної діяльності. При цьому пріоритет надається використанню інтерактивних форм, різноманітних прийомів комунікативного навчання, що дозволяє ефективно вирішувати комунікативно-пізнавальні завдання засобами іншомовного спілкування. До того ж на заняттях з розмовної практики передбачено такі форми роботи, що сприяють формуванню соціокультурної компетенції майбутніх учителів — розуміння культурних особливостей носіїв мови, їх звичок, традицій, норм поведінки й етикету, комунікативної поведінки носіїв іноземної мови й уміння адекватно використовувати набуті знання у процесі спілкування, залишаючись при цьому носієм іншої культури [5].

«Мова є одним з найважливіших і переконливих інструментів педагогічної практики. Кожен аспект роботи вчителя — від створення робочої атмосфери в класі й до пояснення складних понять — спирається на ефективне використання мови», — стверджують у Міністерстві освіти Канади [10, с. 6]. Отже, вчителі мають вільно володіти мовою у

чотирьох видах мовленнєвої діяльності: читанні, письмі, аудіюванні та говорінні. При цьому усному спілкуванню відводиться найбільше уваги. Говоріння визначається як мовленнєве вміння, найбільш часто використовуване вчителями, які повинні освоїти різні реєстри мови, в тому числі офіційний та розмовні стилі мовлення. Вони повинні бути здатні використовувати мову, щоб презентувати навчальний матеріал, уміти пояснювати, аналізувати, робити узагальнення, поставити питання, надавати вказівки тощо. Щоби бути ефективним комунікантом, учителі мають не лише вільно говорити, а й чітко вимовляти слова, уміти організувати взаємодію в класі, використовувати наголос, артикуляцію, тон голосу відповідно до ситуації, вживати ідіоматичні вирази, правильні мовні структури, лексику різних функціональних стилів. Вчителі також мають володіти різними компенсаторними стратегіями, вміти спрощувати спосіб подачі матеріалу, робити його зрозумілим для учнів [10, с. 17]. Такі вимоги до рівня комунікативної компетентності викладача визначаються тією роллю, яку вони відіграють як джерело іноземної мови, яку/якою викладають. У багатомовному навчальному середовищі вчитель часто виступає єдиною моделлю використання мови у формальному контексті навчання. Виконуючи цю роль, педагог має бездоганно володіти мовою та бути готовим задовольнити індивідуальні комунікативні потреби своїх учнів, отже до іншомовної підготовки вчителів висувуються підвищені вимоги, особливо якщо їм доведеться працювати у багатонаціональних мовних осередках як Торонто, Монреаль або Ванкувер [10, с. 24].

У педагогічних навчальних закладах Канади в контексті сучасного викладання іноземних мов особливого поширення набули й такі методи навчання: проблемно-пошукові (проблемна дискусія, метод проєктів, метод відкриттів), орієнтовані на самостійне здобуття знань студентами, на активізацію їх пізнавальної діяльності, розвиток мислення; ігрові (імітаційна гра, моделювання, навчальна гра з вирішенням проблем), які моделюють типові педагогічні ситуації. Значне місце в іншомовній підготовці майбутніх викладачів іноземних мов посідають інформаційно-комунікаційні технології, що дозволяють значно ефективніше опанувати іноземну мову, зокрема шляхом використання електронних лекторіїв, тренажерів, підручників, енциклопедій; моделювання процесів і явищ; забезпечення дистанційної форми навчання; проведення інтерактивних освітніх телеконференцій; забезпечення контролю знань, умінь і навичок; створення презентацій навчального матеріалу; здійснення проєктивної і дослідницької діяльності студентів тощо.

Таким чином, особливості іншомовної підготовки викладачів іноземних мов у Канаді визначаються загальним освітнім контекстом, що характеризується процесами, пов'язаними зі зміною уявлень про зміст та цілі освіти, інноваційними трансформаціями в суспільстві, підвищенням соціальних вимог до системи підготовки фахівців такого профілю, готовності до безперервного професійного вдосконалення та розвитку. Такі перетворення обумовлюють пошук нових підходів до організації навчального процесу з іноземних мов, змінюють погляд на місце і діяльність педагога в сучасному суспільстві. Серед них найактуальнішими є активізація навчальної діяльності студентів через проблемне навчання, індивідуалізацію, персоналізацію, кооперативне навчання, використання методу комунікативного навчання та інтерактивних форм взаємодії; поширення дистанційної форми освіти, що передбачає відсутність безпосереднього особистого контакту між викладачем і студентом; стратегії неперервного навчання; використання ІКТ, комплексного потенціалу сучасної техніки тощо. Отже, здійснене нами дослідження дає змогу виявити можливості використання на вітчизняних теренах прогресивного канадського досвіду в практиці іншомовної підготовки викладачів іноземних мов за такими напрямками: оновлення змісту професійної підготовки, збагачення форм організації навчального процесу з іноземних мов, забезпечення можливості дистанційного навчання та навчання впродовж життя.

Література:

1. Видишко Н. В. Про систему вищої професійної освіти в Канаді / Н. В. Видишко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. — Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2007. — С. 7-10.
2. Лучкина Т. В. Особенности содействия профессиональному становлению начинающего учителя в Канаде / Т. В. Лучкина // Известия Российского гос. пед. ун-та им. А.И. Герцена. — 2009. — №112. — С.36-40.
3. Characterizing Initial Teacher Education in Canada: Themes and Issues / Mira Gambhir, Kathy Broad, Mark Evans, Jane Gaskell. — University of Toronto, 2008. — 30 p.
4. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Cadre1_en.asp
5. Education Canada College. — Official site. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.educationcanadacollege.com/index-1.htm>
6. Füller Christian. Best of the best: World's top schools individualize learning/ Christian Füller // The Compass. — Autumn, 2013. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://compassmag.3ds.com/Autumn-2013/Education/BEST-OF-THE-BEST>
7. From Linguistic Diversity to Plurilingual Education: The Guide for the development of language education policies in Europe. — Strasburg, Language Policy Division, Council of Europe, 2007. — 51 p.
8. Gagné Antoinette. Language portfolio design for a concurrent teacher education program in Ontario, Canada / Antoinette Gagné, Reed Thomas // Synergies Europe. — 2011. — № 6. — P. 219-228.
9. Language rich Europe. Multilingualism for stable and prosperous societies: Review and Recommendations /Guus Extra, Mário Filipe, Thomas Huddleston. — British Council, 2013. — 8 p.
10. Speaking for Excellence: Language Competencies for Effective Teaching Practice. — Council of Ministers of Education, Canada, 2013. — 108 p.
11. State of Mobile Learning in Canada and Future Directions / Mohamed Ally. — Athabasca University, 2011. — 52 p.

У статті розглядаються особливості іншомовної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов, що диктуються освітньою традицією Канади та світовими інноваційними тенденціями. Охарактеризовано основні принципи та напрямки, технології та форми навчання іноземних мов у канадських педагогічних закладах освіти, обґрунтовано вибір тих чи інших освітніх стратегій.

Ключові слова: інноваційні освітні технології, дистанційна освіта, навчання впродовж життя, фахова підготовка викладачів іноземних мов.

В статье рассматриваются особенности иноязычной подготовки будущих преподавателей иностранных языков, диктуемых образовательными традициями Канады и мировыми инновационными тенденциями. Охарактеризованы основные принципы и направления, технологии и формы обучения иностранным языкам в канадских педагогических учебных заведениях, обоснован выбор тех или иных образовательных стратегий.

Ключевые слова: инновационные образовательные технологии, дистанционное образование, обучение на протяжении жизни, профессиональная подготовка преподавателей иностранных языков.

The article discusses the features of foreign language training of future teachers of foreign languages, dictated by Canadian educational traditions and global innovation tendencies. The characteristic of the basic principles and directions, technologies and forms of teaching foreign

languages in Canadian pedagogical institutions, the choice of specific educational strategies is also given.

Key words: *innovative educational technology, distance education, lifelong learning, professional training of foreign language teachers.*